

KRİZ

Hilal SEKİ ÖZ¹

“

Konu Başlıkları

1. Giriş
2. Kriz kavramı
3. Kriz ile ilgili kuramlar
4. Farklı disiplinlerde kriz kavramı
5. Kriz türleri
6. Krizde risk altında olan gruplar
7. Gelişim dönemlerine göre krize verilen tepkiler
8. Krizin evreleri
9. Krize müdahale
10. Krize müdahalede kullanılan modelleri
11. Hemşirelik kuramcılarına göre kriz kavramı
12. Krize müdahalede hemşirelik süreci
13. Krizde olası hemşirelik tanıları ve girişimleri
14. Krize müdahale ve etik ilişkisi
15. Örnek vaka 1-2
16. Özet noktalar
17. Sorular

”

“

Öğrenim Hedefleri

- ✓ Kriz kavramını tanımlayabilme
- ✓ Yaşanılan krizin çeşidini belirleyebilme
- ✓ Yaş dönemlerine göre krize verilen tepkileri bilme
- ✓ Krizin türüne uygun olan krize müdahale modelini belirleme
- ✓ Kriz durumunda olası hemşirelik tanılarını bilme

”

Temel Kavramlar

Kriz, gelişimsel kriz, durumsal kriz, krize müdahale, hemşirelik

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, hilal.seki@ahievran.edu.tr

5. Aynı vaka için uygun olan hemşirelik tanıları aşağıdaki şıklardan hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Uyku örüntüsünde rahatsızlık, korku, yorgunluk, etkisiz bireysel baş etme, uyum bozukluğu, beslemede değişim: gereksinimden az, anksiyete
- B) Durumsal düşük benlik saygısı, ümitsizlik, stres yüklenmesi, aile süreçlerinde değişim, sosyal etkileşimde bozulma
- C) Güçsüzlük, sosyal etkileşimde bozulma, rol performansında değişim, kendine zarar verme riski, ümitsizlik, korku
- D) Terapötik rejimi etkisiz yönetme, sağlığı sürdürmede etkisizlik, başkalarına zarar verme riski, bireysel bakımda eksiklik, anksiyete
- E) Korku, yorgunluk, güçsüzlük, sosyal etkileşimde bozulma etkisiz bireysel baş etme, uyum bozukluğu, bireysel bakımda eksiklik

Cevaplar	1. B	2. A	3. D	4. B	5. A
----------	------	------	------	------	------

KAYNAKLAR

1. Roberts AR. An overview of crisis theory and crisis intervention. In A. R. Roberts, Crisis intervention handbook: Assessment, treatment, and research. Oxford University Press, 2000.
2. Erdur-Baker Ö, Doğan T. Kriz Danışmanlığı. 3. Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2020.
3. James RK. Crisis intervention strategies. 7th ed., USA: Thomson Brokes/Cole, 2007.
4. Caplan G. Principles of Preventive Psychiatry. New York; Basic Books, 1984.
5. Emily Chase RN. Crisis intervention for nurses. Clinical Journal of Oncology Nursing, 2013;17(3): 337.
6. Kriz. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 27.06.2021
7. Sayıl I, Berksun OE, Palabıyıkoglu R, Devrimci Özgüven H ve ark. Kriz ve krize müdahale. Ankara: Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, 2000.
8. Hackney H, Cormier S. Professional counselor: a process guide to helping (T. Ergene and SA Sevim, Trans.). Ankara: Mentis Yayıncılık, 2008.
9. Harrison MK. Lindemann's crisis theory and Dabrowski's positive disintegration theorya comparative analysis. Perspectives in Psychiatric Care, 1965;3(7): 8-13.
10. Caplan G, Mason EA, Kaplan DM. Four studies of crisis in parents of prematures. Community Mental Health Journal, 1965;1(2): 149-161.
11. Caplan G. An approach to community mental health. Vol. 3. Routledge, 2013.
12. Wang D, Gupta V. Crisis Intervention. In StatPearls. StatPearls Publishing, 2021.
13. Wiger DE, Harowski KJ. Essentials of crisis counseling and intervention. John Wiley & Sons Inc., 2003.
14. Tomanbay M. İktisat bilimi ve son ekonomik kriz. Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü Yayını, 2001: 39-50.
15. Keskin H, Kiriş, Hakan M, Şentürk C. Krizin ekonomik ve siyasi yönleri üzerine bir değerlendirme çabası. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2001, 4: 46-73.
16. Robinson OC, Demetre JD, & Litman JA. Adult life stage and crisis as predictors of curiosity and authenticity: Testing inferences from Erikson's lifespan theory. International Journal of Behavioral Development, 2017;41(3): 426-431.
17. Wiger DE & Harowski KJ. Essentials of crisis counseling and intervention. John Wiley & Sons Inc., 2003.
18. Kanel KA. guide to crisis intervention. Cengage Learning, 2019.
19. Harvey JH. & Miller ED. (Eds.). Loss and trauma: General and close relationship perspectives. Psychology Press, 2000.
20. Lee D, Young K. Post-traumatic stress disorder: Diagnostic issues and epidemiology in adult survivors of traumatic events. International Review of Psychiatry, 2001;13(3):150-158.

21. Aydođdu A, Yildirim NK, Özkan M. & Özkan S. Gelişimsel ve Durumsal Krize Müdahale: Olgu Sunumu. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemşireleri Derneđi*, 2012; 3(2): 92-97.
22. Kılıç, C. Ruhsal travma sonrası stres bozukluğu gelişiminin belirleyicileri. *Psikolojik travma ve sonuçları*, İstanbul, 2003.
23. Brewin CR, Andrews B, & Valentine JD. Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2000;68(5):748- 766.
24. Lee D, & Young K. Post-traumatic stress disorder: Diagnostic issues and epidemiology in adult survivors of traumatic events. *International Review of Psychiatry*, 2001;13(3):150-158.
25. Kurter F, & Mattis JS. Türkiye'de uygulamacıların gözüyle psikolojik danışmada kültüre duyarlı olma. Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2014.
26. Cornell DG, Sheras PL. Common errors in school crisis response: Learning from our mistakes. *Psychology in the Schools*, 1998; 35(3): 297-307.
27. Güney S. Travma ve krize ilişkin bir gözden geçirme: yöntemler ve farklılıklar. *Therapia Dergisi*, 2012;3:4-17.
28. Mohr W. Understanding children in crisis. children and disasters: A practical guide to healing and recovery, Oxford University Press, 2002.
29. Yıldız D. Doğum sonrası dönemde annelerin bebek bakımı konusunda danışmanlık gereksinimleri ve yaklaşımlar. *Gülhane Tıp Dergisi*, 2008;50(4): 294-298.
30. Güdücü Tüfekci F, Yıldız A. Kırsal alandaki annelerin sağlıklı bebeklerinin bakım sorunlarını çözme becerileri ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011; 13(3): 23-27.
31. Boyraz G., Yıldız D., Eren Fidancı B. Tuvalet eğitimi ile ilgili güncel yaklaşımlar ve hemşirelik uygulamaları. *Güncel Pediatri*. 2018; 16(2): 247-260.
32. Tanaciođlu B. Çocuk ve ergenlerde kriz değerlendirilmesi ve vaka formülasyonu. *Kriz Danışmanlığı*, 2018.
33. Erdoğan TK, & Zeliha K. Gelişim kuramlarının hemşirelik bakımındaki yeri. *Sağlık ve Toplum* 2022;32 (2): 75-86.
34. Levinson, DJ. A conception of adult development. *American Psychologist*, 1986;41(1): 3-13.
35. Dyke LS, Murphy SA. How we define success: A qualitative study of what matters most to women and men. *Sex Roles*, 2006; 55:357-371.
36. Santrock JW. Yaşam boyu gelişim (Çev. G. Yüksel). Nobel Yayınevi, 2012.
37. Terakye G, & Güner P. Kriz potansiyeli taşıyan bir dönem: Yaşlılık. *Kriz Dergisi*, 1997;5(2): 95-101.
38. Sayıl I. Krize müdahale ve intiharı önleme. *Kriz Dergisi*, 2008;17(1): 45-47.
39. Erkan S. Krize müdahale planı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1996; 8(8):547-554.
40. Flannery RB, Everly GS. Crisis intervention: A review. *International Journal of Emergency Mental Health*, 2000;2(2):119-126.
41. Myer RA, Williams RC, Ottens AJ, Schmidt AE. Crisis assessment: A three-dimensional model for triage. *Journal of Mental Health Counseling*, 1992;14(2): 137-148.
42. Pearson CM, Clair JA. Reframing crisis management. *Academy of Management Review*, 1998;23(1): 59-76.
43. Ellis HA. The Crisis intervention team-a revolutionary tool for law enforcement: the psychiatric-mental health nursing perspective. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 2011; 49(11): 37-43.
44. Poindexter CC. In the aftermath: Serial crisis intervention for people with HIV. *Health & Social Work*, 1997;22(2): 125-132.
45. Frank E, Anderson B, Stewart BD, Dancu C, Hughes C, & West D. Efficacy of cognitive behavior therapy and systematic desensitization in the treatment of rape trauma. *Behavior Therapy*, 1998;19(3): 403-420.
46. Jessor R, Turbin MS, Costa FM, Dong Q, Zhang H, Wang C. Adolescent problem behavior in China and the United States: A cross-national study of psychosocial protective factors. *Journal of Research on Adolescence*, 2003; 13: 329-360.
47. Comans T, Visser V, & Scuffham P. Cost effectiveness of a community-based crisis intervention program for people bereaved by suicide. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 2013;34(6): 390-397.
48. Gilliland BE, James RK. Crisis intervention strategies, 3rd ed. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole, 1997.
49. Shah AA, Wu W, Gong, Z, Pal I, & Khan J. Multidimensional six-stage model for flood emergency response in schools: a case study of Pakistan. *Nat Hazards*, 2021;105(2): 1977-2005.
50. Dass-Brailsford, P. Crisis and disaster counseling: Lessons learned from Hurricane Katrina and other disasters. Sage Publications, 2009.
51. Woolley N. Crisis theory: A paradigm of effective intervention with families of critically ill people. *Journal of Advanced Nursing*, 1990;15(12): 1402-1408.
52. Genç Köse B. Betty Neuman sistem modeli. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 2019; 27(6): 434-440.
53. Aguilera DC & Messiek JM. Crisis intervention theory and methodology 5th ed. CV Mosby, St Louis, 1986.
54. Clarke D, & Winsor J. Perceptions and needs of parents during a young adult's first psychiatric hospitalization: "we're all on this little island and we're going to drown real soon". *Issues in Mental Health Nursing*, 2010;31(4): 242-247.
55. Kolier PA. Family needs and coping strategies during illness crisis. *AACN Advanced Critical Care*, 1991; 2(2): 338-345.
56. Temel M. İntiharların önlenmesinde hemşirenin sorumlulukları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2009;12(2): 78-83.
57. Watson AC, Compton MT. What Research on Crisis Intervention Teams Tells Us and What We Need to Ask. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 2019;47(4): 422-426.
58. Carpenito-Moyet LJ. Hemşirelik tanıları el kitabı. Erdemir F, çeviri editörü. İstanbul. Nobel Tıp Kitabevi, 2012.
59. Kimball B, O'Neal E. Health care's human crisis: The American nursing shortage, 2002.
60. Clough D. Ethics in crisis: interpreting Barth's ethics. N.Y. and London. Routledge, 2016.